

Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta

Lausunto

29.05.2024

Asia: VN/13340/2023

Jatkuvan oppimisen sanaston täydennysosa

Lausunnonantajan lausunto

1 osaaminen

-

2 työmarkkinat

-

3 työmarkkinatieto

-

4 yksilön osaamisen puute

-

5 työmarkkinoiden osaamisvaje

-

6 yksilön osaamistarve

-

7 työmarkkinoiden osaamistarve

-

8 osaamisen kysyntä

-

9 osaamisen tarjonta

-

10 osaamisen kohtaanto

-

11 koulutuskysyntä

-

12 koulutustarjonta

-

13 osaamisprofiili

-

14 oman osaamisen tunnistaminen

Into katsoo, että oman osaamisen tunnistaminen on tarpeellinen käsite, mutta se ei ole riittävä ilman yleisempää käsitettä ”osaamisen tunnistaminen”.

Korostamme, että tässä yleisessä osaamisen tunnistamisen käsitteessä tulee huomioida myös työpajakentällä tehtävä osaamisen tunnistaminen. Tämä tulee tuoda esille ainakin esimerkeissä näin: Esimerkiksi työpajatoiminnassa osaamisen tunnistaminen tarkoittaa, että työpajalla kertynyttä yksilön osaamista verrataan valitun tutkinnon osan ammattitaitovaatimukseen, osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Tunnistettu osaaminen voidaan dokumentoida osaamistodistukseen, jonka työpaja laatii yksilölle työpajajakson päätteeksi.

15 osaamisen yhteisöllinen tunnustaminen

Into katsoo, ettei yhteisöllinen tunnustaminen ole selkeä ja tarkoituksenmukainen käsite. Pidämme parempana käsitteitä ”osaamisen tunnistaminen” ja ”osaamisen tunnustaminen”. Osaamisen tunnistamisen avulla on mahdollista kuvata, miten yksilön osaamista tunnustetaan erilaisissa organisaatioissa ja yhteisöissä, esimerkiksi työpajoilla. Osaamisen tunnustaminen puolestaan on selkeämpää jättää koulutuksen järjestäjien tehtäväksi. On huomattava, että käsite on ristiriidassa esimerkiksi ammatillisen koulutuksen lainsäädännön kanssa, jossa osaamisen tunnustaminen kuuluu oppilaitoksen vastuulle.

16 urasuunnittelu

-

17 vanhentunut osaaminen

-

18 työ

-

19 työtehtävä

-

20 ammatti

-

21 säännelty ammatti

-

22 työllistyvyys

-

23 työmahdollisuus

-

24 neuvonta

-

Käsitejärjestelmäkaavio 1 Osaaminen ja työmarkkinat

-

Käsitejärjestelmäkaavio 2 Ammattiin ja työhön liittyviä
käsitteitä

Yleiset kommentit

Jatkuvan oppimisen sanaston täydennysosan valmistelussa ei ole ollut mukana järjestöjen edustajia. Tämä on puute. Järjestösektorin organisaatiot esimerkiksi välityömarkkinoilla ja työpajakentällä ovat merkittäviä jatkuvaa oppimista ja työllisyyttä edistäviä toimijoita, ja niiden asiantuntemusta tulee hyödyntää vahvemmin.

Into kiinnittää huomiota myös varsinaiseen Jatkuvan oppimisen sanastoon (luonnos 28.11.2023) ja toteaa, että se on heikentynyt lausuntokierroksella vuoden 2022 alussa olleesta versiosta. Julkaistusta versiosta on pudotettu kokonaan pois osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Lausuntovaiheessa otsikkona tähän liittyen oli ”Osaaminen ja kyvykkyys sekä osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen”. Mutta julkaistusta sanastoluonnoksessa enää ”Osaaminen ja kyvykkyys” (eikä osaamisen tunnistamista tai tunnustamista käsitellä muuallakaan sanastossa). Tämä on merkittävä heikennys. Myöskään Jatkuvan oppimisen sanaston täydennysosa ei korvaa riittävästi tätä puutetta, vaikka mukana on nyt käsitteet ”oman osaamisen tunnistaminen” ja ”osaamisen yhteisöllinen tunnustaminen”. Katsomme, että mukana tulisi ehdottomasti olla ”osaamisen tunnistaminen” ja ”osaamisen tunnustaminen”.

Huomautamme, ettei luonnoksessa ole lainkaan huomioitu työpajakentällä tapahtuvaa osaamisen tunnistamista. Tämä on kuitenkin nostettu vahvasti esille esim. TEM-julkaisussa 2020:28: ”Miten osaaminen näkyväksi? Karttoitus osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen rakenteista ja käytännöistä Suomessa ja valituissa kansainvälisissä verrokkimaissa” sekä TEM-julkaisussa 2022:61 ”Opinnollistamisen mahdollisuudet työllisyyspalveluissa”. Näissä julkaisuissa osaamisen tunnistamista työpajakentällä käsitellään omissa alaluvuissaan. Osaamisen tunnistaminen on työpajakentällä pitkäjänteistä ja siihen liittyvä opinnollistamisen kehittämistyö on ollut systemaattista. Asiakkaiden osaamista tunnustetaan työpajoilla yhä laajemmin ja yhteistyö koulutuksen järjestäjien kanssa on entisestään vahvistunut. Työpajat toimivat koulutuksen järjestäjien vaihtoehtoisina oppimisympäristöinä ja tarjoavat erilaisia koulutuksen tukipalveluita. Osaamisen tunnistaminen on työpajakentällä laajentunut nopeasti: tällä hetkellä esimerkiksi PAIKKO-järjestelmässä on mukana yhteensä 812 tunnistettua oppimisympäristöä ja osaamistodistuksia laadittiin vuonna 2023 kaikkiaan 2553.

Kuten edellisessä lausunnossammekin Jatkuvan oppimisen sanastosta, toteamme edelleen, että sanastoissa olisi tärkeää tarjota oppimisen käsitteellisiä rakennusaineita myös sellaisiin elämäntilanteisiin, joissa työllistyminen avoimille työmarkkinoille tai osallistuminen tutkintoon johtavaan koulutukseen eivät ole vielä ajankohtaisia vaihtoehtoja. Tätä tarkoitusta Suomessa palvelevat välityömarkkinat, työpajat ja muut valmennusyhteisöt: ne tuottavat laajalti osaamisen kehittämiseen ja sen tunnistamiseen sekä tunnustamisen tukemiseen erikoistuneita ratkaisuja.

Katsomme, että ilman näkökulman laajentamista voi sanaston kapeaa tulokulmaa pitää rajoitteena jatkuvan oppimisen rakenteiden tarkoituksenmukaiselle kehittämiselle.

Ehdotamme, että täydennysosaan lisätään käsite ”opinnollistaminen” ja määritelmä: toimintojen kokonaisuus, joka sisältää organisaation, esimerkiksi työpajan tai muun valmennusyhteisön, yksilölle tarjoaman oppimisympäristön tunnistamisen, yksilölle kertyvän osaamisen tunnistamisen ja osaamisen osoittamisen näytöin. Työpajalla tunnistettu osaaminen tehdään näkyväksi joko dokumenteilla (esimerkiksi osaamistodistus) tai järjestämällä näyttö työpajan tarjoamien työtehtävien puitteissa.

Aiemmin lausunnoilla olleessa Jatkuvan oppimisen sanastossa todettiin, että ”osaamistodistus” on tarkoitus määritellä myöhemmin toisessa yhteydessä. Katsomme, että tämä täydennysosa tulee olla tämä paikka. Ehdotamme, että täydennysosaan lisätään käsite ”osaamistodistus” ja määritelmä: erityisiä taitoja tai tietoja osoittaneelle henkilölle laadittava todistus. Osaamistodistus dokumentoi koulutuksessa tai valmennuksessa, esimerkiksi työpajatoiminnassa tai muussa valmennusyhteisössä, suoritettujen tehtävien yhteydessä tunnistetun osaamisen. Osaaminen tunnistetaan vertaamalla yksilön osoittamia taitoja ja tietoja kriteereihin, jotka haetaan ammatillisen tutkinnon perusteista. Osaamista arvioidaan todistuksessa kirjallisesti. Työpajatoiminnassa osaamistodistuksia voivat laatia osaamistodistusvalmiuden hankkineet organisaatiot, joiden oppimisympäristöt on opinnollistamisen mukaisesti tunnistettu, ja joiden henkilökunta on perehtynyt osaamisen dokumentointiin.

Korostamme, että jatkuvan oppimisen tavoitteisiin pääsemiseksi ja yleisen osaamis- ja koulutustason nostamiseksi on olennaista kiinnittää huomiota entistä enemmän pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevien, vaikeasti työllistyvien ja aliedustettujen ryhmien oppimiseen, osaamisen kasvattamiseen ja kouluttautumisen tukemiseen. Tässä työpajatoiminnalla on oma merkittävä roolinsa. Työpajatoiminnassa toteutettava osaamisen tunnistaminen antaa myönteisiä oppimiskokemuksia kielteisten koulutuskokemusten tilalle sekä innostaa oppimaan lisää ja etenemään koulutuspolulla. Jatkuvan oppimisen edellytysten vahvistamiseksi on tärkeää hyödyntää vakiintuneita menetelmiä ja vaikuttavia palveluita, jotka edistävät sijoittumista formaaliin koulutukseen ja avoimille työmarkkinoille. Nyt sanastoluonnosten käsitevalinnat sulkevat enemmän mahdollisuuksia kuin avaavat.

Pietikäinen Reetta
Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta